

สมรรถนะครูการศึกษาพิเศษกับนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ของบุคลากรทางการศึกษา

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

Competency of special education teachers and social ecology of educational personnel, Special Education Administration Office

¹ธีราภรณ์ ศรีอนันต์, ²โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ

¹Teeraporn Srianan, ²Sopee Wiwatchankit

¹⁻²คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

¹⁻²Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand

Corresponding Author E-mail: ¹Madamkikkie13@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะครูการศึกษาพิเศษ 2) ศึกษาระดับนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะครูการศึกษาพิเศษกับนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะครูการศึกษาพิเศษโดยภาพรวม อยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านสมรรถนะด้านการจัดการศึกษาพิเศษ รองลงมา คือ ด้านสมรรถนะด้านจิตวิญญาณความเป็นครูการศึกษาพิเศษ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านสมรรถนะด้านการสร้างเครือข่ายและทีมงานในการจัดการศึกษาพิเศษ ตามลำดับ 2) นิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ รองลงมา คือ ด้านสภาพแวดล้อมด้านสังคมกลุ่มเพื่อน ด้านสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน และอันดับสุดท้ายคือ ด้านสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร ตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ของสมรรถนะครูการศึกษาพิเศษกับนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์โดยภาพรวม มีค่าความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : สมรรถนะครู, การศึกษาพิเศษ, นิเวศวิทยาสังคมศาสตร์

Abstract

This research aimed to 1) study the level of teacher competency in special education, 2) examine the level of socio-ecological systems, and 3) investigate the relationship between teacher competency in special education and the socio-ecological systems of educational personnel under the Bureau of Special Education Administration. The sample group consisted of 385 educational personnel. The research instrument was a questionnaire, and data analysis involved the use of percentage, mean, and standard deviation, as well as Pearson's correlation coefficient to determine the relationship between variables.

The research findings revealed that 1)The overall teacher competency in special education was at a relatively high level. When considering each aspect, the highest competency was in special education management, followed by the spirit of being a special education teacher, and lastly, networking and teamwork in special education management. 2)The overall socio-ecological system was at a high level. The highest-rated aspect was the physical environment (buildings and facilities), followed by peer social environment, teaching and learning environment, and the lowest was administrative environment. 3)There was a statistically significant moderate positive correlation between teacher competency in special education and the socio-ecological system, at the 0.01 significance level.

Keywords : Teacher Competency, Special Education, Socio-Ecological System

บทนำ

การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น อาคารเรียน พื้นที่โดยรอบ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน (วิริยา ทองเรือง, 2567) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสามารถเสริมสร้างขวัญกำลังใจและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ แม้ผู้เรียนจะอยู่ในห้องเรียนเดียวกัน แต่ประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละคนอาจแตกต่างกันตามบริบทแวดล้อมที่ตนเผชิญ (วรารณ คำบุญเรือง, 2565) ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสุขและความเต็มใจในการเรียนรู้

โรงเรียนที่มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะสามารถพัฒนาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยต้องมีความพร้อมทั้งด้านทรัพยากร เทคโนโลยี งบประมาณ และบุคลากร รวมถึงการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน (จตุพร อุ้นประเสริฐสุข, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญทรง สังข์ทอง (2537) ที่ชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมในกรณีของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาวิ จังหวัดเชียงราย พบว่าการจัดสภาพแวดล้อมยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ควร ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ โดยมีปัญหาหลัก 4 ด้าน ได้แก่ การขาดแคลนอาคารเรียน การจัดการเรียนรู้ที่ไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม งบประมาณที่จำกัด และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่ส่งผลต่อการปรับตัวของผู้เรียน (สิงหนาท ศรีณรงค์, 2563)

นอกจากการจัดสภาพแวดล้อมแล้ว สมรรถนะของครู โดยเฉพาะครูการศึกษาพิเศษ ก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ครูที่มีสมรรถนะจะสามารถคัดกรอง ประเมิน วางแผนการเรียนรู้รายบุคคล และสร้างเครือข่ายสนับสนุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปรานี ทิวัชรทรัพย์, 2552; สุรางรัตน์ พันแสง, 2551) การพัฒนาสมรรถนะครูในประเทศไทยอิงตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแบ่งออกเป็นสมรรถนะหลัก 5 ด้าน ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการ การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และจริยธรรมวิชาชีพ และสมรรถนะเฉพาะสายงานอีก 6 ด้าน เช่น การบริหารหลักสูตร การพัฒนาผู้เรียน และการสร้างความร่วมมือกับชุมชน (Chinyere, 2014 อ้างถึงใน สุทธิพงศ์ นิพัทธนันท์, 2557) อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาในการพัฒนาสมรรถนะครู ได้แก่ การขาดการอบรมอย่างต่อเนื่อง ข้อจำกัดด้านทรัพยากร ภาระงานที่มากเกินไป ความร่วมมือภายในสถานศึกษาที่ยังไม่เข้มแข็ง และทัศนคติที่ไม่เข้าใจเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอย่างแท้จริง ซึ่งล้วนส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้และบรรยากาศในโรงเรียน

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาสมรรถนะครูจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้สามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน โดยเฉพาะเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้สามารถเติบโตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีศักยภาพอย่างเต็มที่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะครูการศึกษาพิเศษของบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อศึกษาระดับนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะครูการศึกษาพิเศษกับนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะครูการศึกษาพิเศษกับนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ของบุคลากรทางการศึกษา
สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้
แบบสอบถาม

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย โดยทำตามลำดับขั้นตอน
การศึกษาไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมวางแผนการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 2 การ
ดำเนินงาน และขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษโดยไม่ทราบ
ขนาดของประชากรที่แน่ชัด และไม่ทราบสัดส่วนของประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษจำนวน 385 คน
ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ ทารุโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane. 1970: 607 – 610 อ้าง
ถึงใน ในตะวัน กำหอม.2559)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือในการศึกษาโดยใช้เครื่องมือคือแบบสอบถาม จำนวน385 ฉบับ แบ่ง
ออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามระดับสมรรถนะครูการศึกษาพิเศษของบุคลากรทางการศึกษา สำนัก
บริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด คือ สมรรถนะครูการศึกษา
พิเศษ 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสมรรถนะด้านการจัดการศึกษาพิเศษ ด้านสมรรถนะด้านจิตวิญญาณ
ความเป็นครูการศึกษาพิเศษ ด้านสมรรถนะด้านการคัดกรองและประเมินความสามารถเด็กที่มีความ
ต้องการจำเป็นพิเศษ ด้านสมรรถนะด้านการวางแผนการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้านสมรรถนะ
ด้านการจัดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ด้านสมรรถนะด้านการสร้าง
เครือข่ายและทีมงานในการจัดการศึกษาพิเศษ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนัก
บริหารงานการศึกษาพิเศษซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด คือ นิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ 4
ด้าน ประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ ด้านสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน
ด้านสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร ด้านสภาพแวดล้อมด้านสังคมกลุ่มเพื่อน

โดยแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละเรื่องที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตร
ประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ ตามแนวความคิดของลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale)โดยมี
หลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ (Chang.1993 : 9;Sowers.2004 : 249 อ้างถึงในในตะวัน กำหอม.
2559)

- 6 หมายถึง “เห็นด้วยอย่างยิ่ง”
- 5 หมายถึง “เห็นด้วย”
- 4 หมายถึง “ค่อนข้างเห็นด้วย”
- 3 หมายถึง “ค่อนข้างไม่เห็นด้วย”
- 2 หมายถึง “ไม่เห็นด้วย”
- 1 หมายถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง”

2. การพัฒนาเครื่องมือ

2.1 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจนและใช้ดัชนีความสอดคล้อง หรือเรียกว่า IOC โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาลงความเห็นว่าข้อคำถามสอดคล้องกับตัวแปรที่ศึกษา

2.2 นำแบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรทางการศึกษา ที่ไม่ได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำนวน 30 คน

2.3 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจให้ความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α -Coefficient) ตามแบบครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น .887

2.4 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

วิธีการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 385 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนประชากรทั้งหมด ด้วยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด

3. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนประชากร กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาประมวลผลเพื่อหาค่าสถิติ ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ระดับสมรรถนะครูการศึกษาพิเศษของบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ของบุคลากรทางการศึกษาสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาวิเคราะห์ข้อมูล

และแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยที่ได้ โดยใช้เกณฑ์การประมาณค่า ตามแนวคิดของ เบสท์ (Chang.1993 : 9;Sowers.2004 : 249 อ้างถึงในในตะวัน กำหอม. 2559)

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 ระดับต่ำมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 ระดับต่ำ

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 ระดับค่อนข้างต่ำ

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 ระดับค่อนข้างสูง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.49 ระดับสูง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 5.50 - 6.00 ระดับสูงมาก

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสมรรถนะครูการศึกษาพิเศษกับนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม 2559) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังนี้

สูงกว่า 0.90 มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

0.71-0.90 มีความสัมพันธ์ในระดับสูง

0.30-0.70 มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

ต่ำกว่า 0.30 มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

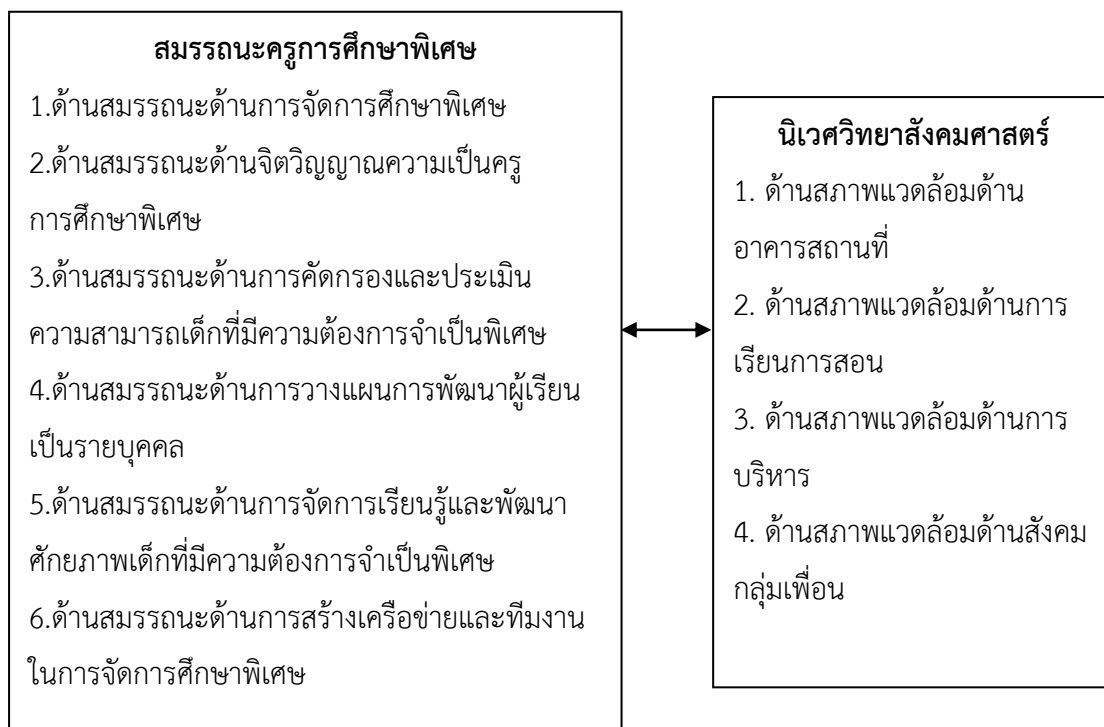
0.0 ไม่มีความสัมพันธ์กัน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณและวิเคราะห์ข้อมูล

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. สมรรถนะครูการศึกษาพิเศษของบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม อยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านสมรรถนะด้านการจัดการศึกษาพิเศษ รองลงมา คือ ด้านสมรรถนะด้านจิตวิญญาณความเป็นครูการศึกษาพิเศษ ด้านสมรรถนะด้านการคัดกรองและประเมินความสามารถเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ด้านสมรรถนะด้านการวางแผนการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้านสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านสมรรถนะด้านการสร้างเครือข่ายและทีมงานในการจัดการศึกษาพิเศษ ตามลำดับ

2. นิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือด้านสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ รองลงมา คือด้านสภาพแวดล้อมด้านสังคมกลุ่มเพื่อน ด้านสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน และอันดับสุดท้ายคือด้านสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะครูการศึกษาพิเศษกับนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม มีค่าความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าสมรรถนะครูการศึกษาพิเศษมีความสัมพันธ์ทางบวกกับนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ เรียงตาม ค่าสัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์ อันดับที่ 1 คือ ด้านสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมด้านสังคมกลุ่มเพื่อนด้านสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร และอันดับสุดท้าย คือด้านสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สมรรถนะครูการศึกษาพิเศษของบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม อยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านสมรรถนะด้านการจัดการศึกษาพิเศษ รองลงมา คือ ด้านสมรรถนะด้านจิตวิญญาณความเป็นครูการศึกษาพิเศษ ด้านสมรรถนะด้านการคัดกรองและประเมินความสามารถเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ด้านสมรรถนะด้านการวางแผนการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้านสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านสมรรถนะด้านการสร้างเครือข่ายและทีมงานในการจัดการศึกษาพิเศษ ตามลำดับผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ กาญจนา ฮวดศรี (2566) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์การศึกษาพิเศษสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่ชี้ให้เห็นว่าสมรรถนะด้านการสร้างเครือข่ายยังคงเป็นจุดอ่อนของครูการศึกษาพิเศษ และควรได้รับการส่งเสริมในลักษณะเป็นรูปธรรม ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะ จากผลการวิเคราะห์ของ วิรัตน์ สุทัศน์ (2561) เรื่องแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของครูการศึกษาพิเศษ ในโรงเรียนเฉพาะความพิการ กลุ่ม 5 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะ ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งอาจตีความได้ว่า แม้ครูจะมีจิตวิญญาณความเป็นครู แต่ยังขาดการวางระบบการประพฤติปฏิบัติตามจริยธรรมเชิงวิชาชีพอย่างเป็นระบบ บทบาทของผู้บริหารต่อสมรรถนะครู การศึกษาของ ชริกา ไชยเดช (2563) เรื่องสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษแสดงให้เห็นว่า สมรรถนะของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ซึ่งหมายความว่าผู้บริหารควรมีบทบาทในการส่งเสริมสมรรถนะครู ทั้งในเชิงการบริหารและการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้าน “การทำงานเป็นทีม” ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ในการจัดการศึกษาพิเศษ ความเชื่อมโยงกับการบริหารเชิงระบบ

จากการวิจัยของ วันวิสา ทศานนท์ (2567) เรื่องความสัมพันธ์ของการบริหารเชิงระบบกับการพัฒนาสมรรถนะครูของบุคลากรทางการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษพบว่า การบริหารเชิงระบบ มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะครู โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ($R = 0.910$) และอธิบายความแปรปรวนได้ถึง 82.8% ชี้ให้เห็นว่าการบริหารในระดับองค์กรต้องมีความเป็นระบบตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ไปจนถึงผลลัพธ์ เพื่อสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาครู แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครู จากการสังเคราะห์แนวทางของ กาญจนา ฮวดศรี (2566) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์การศึกษาพิเศษสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และ วิรัตน์ สุทัศน์ (2561) เรื่อง

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของครูการศึกษาพิเศษ ในโรงเรียนเฉพาะความพิการกลุ่ม 5 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถสรุปเป็นกรอบแนวทางพัฒนาได้ดังนี้ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ผ่านการบูรณาการในกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ทั้งครูและผู้ปกครองในการดูแลเด็กเป็นรายบุคคล การอบรมพัฒนาวิชาชีพ ด้วยวิธีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ, PLC, การใช้พี่เลี้ยง, การศึกษาดูงาน ฯลฯ การบริหารภายใต้นโยบายชัดเจน ที่สนับสนุนโครงสร้าง การจัดสรรงบประมาณ และความร่วมมือของผู้บริหาร

2. นิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือด้านสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ รองลงมา คือด้านสภาพแวดล้อมด้านสังคมกลุ่มเพื่อน ด้านสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน และอันดับสุดท้ายคือด้านสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร ตามลำดับ 1) ด้านอาคารสถานที่ ผลการวิจัยสะท้อนว่า สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ได้รับความสำคัญมากที่สุด โดยเฉพาะในการสนับสนุนการเรียนรู้และความสะดวกในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ประวีณา โกควนิช และต้องลักษณะ บุญธรรม (2560) ได้ศึกษาแนวทางการจัด สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาเรียนรวมระดับประถมศึกษา จังหวัด ปทุมธานี ที่ชี้ว่า อาคาร สถานที่ และความปลอดภัยมีบทบาทสำคัญในการเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะในโรงเรียนเรียนรวม หรือกรณี กฤษณุ ก้อสละ (2564) ได้ศึกษาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่าย พัฒนาคุณภาพการศึกษา วาวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ก็เสนอว่าควรมีการปรับปรุงอาคารเรียนและจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้พร้อมใช้งาน 2) ด้านสังคมกลุ่มเพื่อนการมีสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดี เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ส่งผลให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ สุรวัฒน์ ขจรวิทย์ (2561) ได้ศึกษาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 1 และ กฤษณุ ก้อสละ (2564) ได้ศึกษา การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่าย พัฒนาคุณภาพการศึกษา วาวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ต่างเห็นว่า กลุ่มเพื่อนมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และสามารถสนับสนุนซึ่งกันและกันในการทำงาน 3) ด้านการเรียนการสอน ถึงแม้จะไม่ได้อยู่ในอันดับต้น ๆ แต่ก็ยังอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอนยังคงมีความสำคัญ โดย น้ำฝน โงษาฤทธิ์ (2563) เรื่อง ทักษะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมุกดาหาร การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายงานว่าผู้ปกครองให้ความเห็นว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการใช้สื่อการเรียนการสอนมีความเหมาะสม และส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างดี และ 4) ด้านการบริหาร ด้านนี้แม้จะได้คะแนนน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจสะท้อนว่าระบบบริหารมีบทบาทสนับสนุน แต่ยังมีช่องว่างในการพัฒนา เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา หรือการสนับสนุนงบประมาณอย่างเป็นระบบ ซึ่งตรงกับข้อเสนอแนะของ กฤษณุ ก้อสละ (2564) ได้ศึกษา การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของ

โรงเรียนในศูนย์เครือข่าย พัฒนาคุณภาพการศึกษาวิ สังเกตสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 2 และ ประวีณา โภควณิช และต้องลักษณะ บุญธรรม (2560) ได้ศึกษาแนวทางการจัด สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาเรียนรวมระดับประถมศึกษา จังหวัด ปทุมธานี ที่ ระบุว่า ควรมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและการบริหารเชิงรุกเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืน การ เปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น หลายงานวิจัย เช่นของ สุรวุฒน์ ขจรวิทย์ (2561) และ ประวีณา โภควณิช (2560) พบว่าสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของสิ่งปลูกสร้างหรืออุปกรณ์ แต่ยัง รวมถึงบรรยากาศ ความสัมพันธ์ บุคลากร และกระบวนการจัดการที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาอย่าง ครอบคลุม น้ำฝน โกชาฤทธิ์ (2563) ชี้ให้เห็นว่าแม่ในศูนย์การศึกษาพิเศษ การจัดการสภาพแวดล้อมยัง เป็นปัจจัยที่ผู้ปกครองให้ความสำคัญ และถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาเด็กพิเศษในทุกมิติ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะครูการศึกษาพิเศษกับนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ของบุคลากร ทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม มีค่าความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าสมรรถนะ ครูการศึกษาพิเศษมีความสัมพันธ์ทางบวกกับนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ เรียงตาม ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ อันดับที่ 1 คือ ด้านสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมด้าน สังคมกลุ่มเพื่อนด้านสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร และอันดับสุดท้าย คือด้านสภาพแวดล้อมด้านการ เรียนการสอน ตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของประวีณา โภควณิช และต้องลักษณะ บุญธรรม (2560) ที่เน้นให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น อาคาร สถานที่ และสนามเด็กเล่น เพื่อรองรับ เด็กพิเศษ อีกทั้งการมีส่วนร่วมของบุคลากรและการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมก็เป็นองค์ประกอบที่ ส่งผลต่อสมรรถนะของครู การเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น งานของ สุรวุฒน์ ขจรวิทย์ (2561) สนับสนุน ว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 5 ด้าน ได้แก่ อาคารเรียน การจัดการเรียนรู้ การบริหาร กลุ่มเพื่อน และวัฒนธรรม ล้วนอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเชื่อมโยงกับผลการวิจัยฉบับนี้ที่พบว่าสภาพแวดล้อม (โดยเฉพาะทางกายภาพ) มีผลต่อสมรรถนะครู วิรัตน์ สุทัศน์ (2561) พบว่าสมรรถนะครูการศึกษาพิเศษ ที่มีความต้องการพัฒนามากที่สุด คือ จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ, การบริการ และการทำงานเป็น ทีม ซึ่งล้วนเป็นสมรรถนะที่ส่งผลโดยตรงต่อบรรยากาศของระบบนิเวศทางสังคม งานวิจัยของ ชริกา ไชยเดช (2563) แสดงให้เห็นว่า สมรรถนะของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของครู ซึ่ง สะท้อนว่า การพัฒนาองค์กรรวมขององค์กร (รวมถึงสภาพแวดล้อม) มีความเกี่ยวข้องกับสมรรถนะของครูอย่างเป็น ระบบ งานวิจัยของ วันวิสา ทศภานนท์ (2567) พบว่า การบริหารเชิงระบบ มีความสัมพันธ์สูงกับการ พัฒนาสมรรถนะของครู ($R = 0.91$, $R^2 = 82.8\%$) ซึ่ง สนับสนุนสมมติฐานของงานวิจัยนี้ ว่า สภาพแวดล้อมที่มีการจัดการเชิงระบบ ย่อมส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาตนเองและทำงานได้อย่างมี คุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

1.1 ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูเข้าใจหลักจิตวิทยาการศึกษาและการจัดการชั้นเรียนแบบบวก

1.2 ควรจัดทำคู่มือการใช้แบบคัดกรองที่สอดคล้องกับประเภทของความต้องการพิเศษ

1.3 ควรมีระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) สำหรับครูใหม่ในการจัดทำ IEP

1.4 ควรมีการฝึกอบรมครูด้านการออกแบบกิจกรรมแบบ Active Learning และ Differentiated Instruction

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการแยกวิเคราะห์องค์ประกอบของนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ เช่น โครงสร้างองค์กร บรรยากาศการทำงาน การสนับสนุนจากชุมชน และนโยบายด้านการศึกษา เพื่อตรวจสอบว่าองค์ประกอบใดมีอิทธิพลมากที่สุดต่อสมรรถนะของครูการศึกษาพิเศษในแต่ละด้าน เช่น ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวางแผนเฉพาะบุคคล หรือด้านการประเมินผู้เรียน

2.2 ขยายขอบเขตการวิจัยไปยังกลุ่มบุคลากรการศึกษาพิเศษในบริบทที่หลากหลาย เช่น ศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือในโรงเรียนเอกชน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านสมรรถนะและนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายหรือแนวทางพัฒนาครูการศึกษาพิเศษอย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

สมรรถนะครูการศึกษาพิเศษของบุคลากรทางการศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยมีสมรรถนะด้านการจัดการศึกษาพิเศษโดดเด่นที่สุด ขณะที่การสร้างเครือข่ายและทีมงานยังต้องพัฒนา ด้านนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ที่ส่งผลเชิงบวกต่อสมรรถนะมากที่สุด ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญระหว่างสมรรถนะครูกับนิเวศวิทยาสังคมศาสตร์ องค์ความรู้ใหม่ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาสภาพแวดล้อมโดยรวมสามารถส่งเสริมสมรรถนะของครูการศึกษาพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ฮวดศรี. (2566). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์การศึกษาพิเศษสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, หลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร
- จตุพร อุ้นประเสริฐสุข. (2565).สภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษาและความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษา: การสำรวจแบบภาคตัดขวาง,วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- ชริกา ไชยเดช. (2563). สมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
- น้ำฝน โงษาฤทธิ์. (2563). ทักษะของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมุกดาหาร การศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยทองสุข
- ในตะวัน กำหอม.(2559). การวิจัยการบริหารการศึกษา. โรงพิมพ์ทีคอม จังหวัดมหาสารคาม.วิทยาลัยทองสุข.
- บุญทรง สังข์ทอง. (2537). การคิดวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกโรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงและต่ำเขตการศึกษา 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประวีณา โภควณิช และต้องลักษณ์ บุญธรรม. (2560). ความต้องการจำเป็นของการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาเรียนรวมระดับประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ปรานี ทิเวทรัพย์.(2552). ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับความเหมาะสมในการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนเพ็ญพิทยาคมจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการ จัดการสิ่งแวดล้อม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รียา ทองเรือง. (2567). การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1.คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
- วรารณ คำบุญเรือง. (2565). ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนของโรงเรียนคลองใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 1.วิทยาลัยนครราชสีมา
- วันวิสา ทศภานนท์. (2567). ความสัมพันธ์ของการบริหารเชิงระบบกับการพัฒนาสมรรถนะครูของบุคลากรทางการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ.หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,วิทยาลัยทองสุข

วิรัตน์ สุทัศน์ และสาธิต ทรัพย์รวงทอง. (2561). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของครูการศึกษา พิเศษในโรงเรียนเฉพาะความพิการ กลุ่ม 5 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สิงหนาท ศรีณรงค์. (2563). การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนละหานทราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3, สาขาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา

สุทธิพงศ์ นิพัทธนันท์.(2557). ปัจจัยการสนับสนุน การพัฒนาโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา การพัฒนาอย่างยั่งยืน, สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

สุรางรัตน์ พันแสง. (2551). การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนเพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์